

Поліщук Оксана Анатоліївна
голова методичної комісії
Державного навчального закладу «Теофіпольський професійний
аграрно-промисловий ліцей»
oksanapoll02@gmail.com

МЕТОДИЧНИЙ ТРЕНІНГ
«ПРОФЕСІЙНА САМООСВІТА ПЕДАГОГА ЯК ЗАПОРУКА
САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ВИКЛАДАЧА ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ДИСЦИПЛІН»

Мета:

- активізувати творчий потенціал викладачів загальноосвітніх дисциплін;
- стимулювати бажання педагогів впроваджувати нові методи і прийоми у роботу;
- удосконалити знання, уміння і навички педагогів в організації різних видів педагогічної діяльності.

Завдання:

- розширити знання про можливості активних методів навчання;
- ознайомити педагогів із дієвими нетрадиційними методами активізації навчання;
- розглянути основні ідеї педагогів-класиків щодо особистісних якостей вчителя;
- допомогти в організації професійного самовдосконалення та самоосвіти;
- сформувати та удосконалити уміння критичного і творчого мислення у процесі вирішення професійних завдань;
- сформувати вміння працювати в команді.

Навчально-методичне забезпечення: мультимедійне обладнання, маркери, фломастери, скотч, аркуш А1, «дерево знань»(макет дерева), картки у вигляді квітів, роздатковий матеріал для учасників тренінгу, музичний супровід, презентації.

Методи: візуальні, інтерактивні, активні (бесіда).

Цільова аудиторія: викладачі загальноосвітніх дисциплін.

Час тренінгу: 1 год 25хв

План заняття

<i>№</i>	<i>Зміст заняття</i>	<i>Час</i>	<i>Необхідні ресурси</i>
1	Вступ	5 хв	Мультимедійні слайди
2	Знайомство Вправа 1 «Я – смайлик».	10 хв	Аркуш А1, маркери, фломастери
3	Погодження правил роботи в групі	4 хв	Аркуш А1, маркери, фломастери
4	Вправа 2. «Очікування»	8 хв	«Дерево знань» (макет дерева), роздатковий матеріал, фломастери
5	Вправа 3. «Я люблю свою професію ...»	10 хв	Музичний супровід, аркуш А1, маркери, фломастери
6	Вправа 4. «Інформаційне повідомлення»	8 хв	мультимедійні слайди
7	Вправа 5. Робота в групах «Педагогічне моделювання».	15 хв	Мультимедійні слайди, додатки, роздатковий матеріал, фломастери.
8	Вправа 6. «Оплески»	5хв	Роздатковий матеріал
9	Вправа 7. «Мої враження»	5хв	Роздатковий матеріал, фломастери
10	Релаксація «Я – весняне сонце»	10 хв	
12	Підведення підсумків	5 хв	

ХІД РОБОТИ

*«Я знаю представників багатьох спеціальностей,
але немає — я в цьому переконаний —
людей більш допитливих і невгамовних,
більш одержимих думками про творчість,
як учитель».*
В. Сухомлинський

Вступ

Звучить спокійна, тиха музика. Тренер читає притчу про мудрого вчителя.

Притча про мудрого вчителя

В.О. Сухомлинський

Був учитель немічний та худий. Жилисті були руки його, і сумна мережа зморшок зборознила високе чоло. Але очі вчителя, коли він говорив, блищали світло і чисто, сила випромінювалась з них. Коли говорив учитель, неначе стіна розсувалась перед людьми, і хід сонця розумів його, і спів пташок, і ярість тварин, і життя будь-якої тварини на землі. І були в нього три учні. Молоді вони були та любили життя. Усе, що знав, передав їм учитель.

Коли прийшов час їм іти, він сказав: «Я навчав вас багато років. Ось шлях. Він веде до селища. Я вже старий і не піду з вами. До того ж я знаю кожний камінь цього шляху. Через три доби ви повернетесь до мене і розкажете, що саме знайшли в кінці шляху».

Пройшло три доби. Прийшов перший учень. «Мене ласкаво зустріли, – сказав він, – називали мене вчителем, дивувалися моїм знанням, щедро пригощали в кожній хаті». «А якого ж кольору очі у дітей цього селища?» – спитав учитель. «Не знаю, бо в перший день я випив стільки прекрасного, духмяного вина, що всі очі здавалися мені однаковими». «Повертайся назад у селище, – сказав старий, – ти ще зможеш оволодіти ремеслами, але вчителем ти не станеш ніколи».

Повернувся до вчителя другий учень. «Я був вражений красою жінок у селищі, – промовив він, – проте, є там одна краща за всіх у світі, я готовий до будь-якої жертви заради неї». І сказав тоді йому учитель: «Ти будеш люблячим чоловіком, ти станеш гідним батьком, але вчителем ти не станеш ніколи.»

І побачивши третього учня, спокійно дивився на нього учитель, як дивляться люди, які вже дізналися про каміння шляху великого, на тих, хто лише вступає на цю путь. «Я дізнався, що діти бувають голодні, – вимовив юнак ледве чутно. – Я дізнався, як вони плачуть, і як важко відкрити їхні серця. Біль і тривога оселилися в моїй душі. Я нічого не знаю. Я знову твій учень».

Але обійнявши юнака, учитель сказав: «Ти вже не учень. Ти - УЧИТЕЛЬ!».

Голова методичної комісії. Добрий день, шановні колеги! Я рада вас всіх вітати сьогодні на нашому занятті, де ми поговоримо про професійну самоосвіту педагога як запоруку успішної самореалізації викладача. Для цього вам потрібне бажання працювати та хороший настрій.

Знайомство

Вправа 1 «Я – смайлик». Пропоную уявити себе смайликом, намалювати його та написати на зворотній стороні одну свою рису характеру, якою ви пишаєтеся як професіонал, і презентувати, використовуючи фрази «Я – смайлик (ім'я). Я дарую людям... Я професіонал, тому що...»

Будь-який тренінг має свої **правила**. І ми з вами для успішної нашої співпраці повинні дотримуватись певних правил.

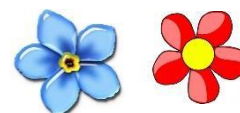
Правила роботи нашої групи

- Правила-картки на дошці.
- Слухати і чути (один говорить – усі слухають).
- «Правило підведеної руки» («Ліхтарик»).
- Бути позитивними.
- Бути активними.
- Не критикувати: кожен має право на власну думку.
- Дотримуватися регламенту.
- Чи погоджуєтесь ви з цими правилами?

Вправа 2. «Очікування»

Роздати учасникам заздалегідь приготовлені картки у вигляді квітів та запропонувати записати на них свої очікування від цього заняття. Кожен учасник озвучує свої сподівання та закріплює їх у вигляді цвіту на дереві знань.

Вправа 3. «Я люблю свою професію ...»

Кожен з учасників по черзі обирає собі стікер у вигляді серця зі словами В.О. Сухомлинського

Висновок: *«У серце дитини увійде лише те, що йде від серця вчителя!»*

Вправа 4. «Інформаційне повідомлення»

Сучасне суспільство характеризується змінами в усіх сферах життя, які сьогодні просувають науку, економіку, промисловість, культуру, впливають на розвиток інформаційного й освітнього простору. Людина одержує професійні знання, вміння, навички, компетентності в системі безперервної освіти, що обумовлює її важливе місце у створенні майбутнього інтелектуального капіталу суспільства, організацій, підприємств, установ, колективів. Безперервна освіта передбачає не тільки підвищення кваліфікації, а й стимулювання постійної самоосвіти для успішної життєдіяльності в умовах, що постійно змінюються. *Безперервна освіта* – це принцип організації освіти, що поєднує усі її шаблі й види (дошкільна, шкільна, професійна та післядипломна – підвищення кваліфікації і перепідготовка) у цілісну систему, що забезпечує можливість відновлення та поповнення знань і навичок протягом усього життя людини – від раннього дитинства до старості [<https://uk.wikipedia.org/wiki>, <http://ru.osvita.ua/school/manage/general/1937/>]. Безперервну освіту розглядають також як процес і принцип формування особистості, що передбачає створення систем освіти, відкритих для людей будь-якого віку й покоління та супроводжують людину протягом усього життя, сприяють постійному її розвитку, залучають до безперервного процесу отримання знань, умінь, навичок і способів поведінки.

Безперервна освіта особливо важлива для педагогічних працівників. У ході

досліджень було з'ясовано, що для педагогів безперервна освіта реалізується у таких формах:

- ☐ підготовка у закладах вищої освіти, що надають фахову педагогічну освіту;
- ☐ перепідготовка на базі вищої освіти у відповідних закладах вищої освіти, що дозволяє отримати педагогічну освіту на базі іншої або ж доповнити педагогічну освіту опануванням інших галузей;
- ☐ підвищення кваліфікації на базі закладів післядипломної педагогічної освіти у формі курсів підвищення кваліфікації, організації стажування в закладах освіти, установах, освітніх організаціях;
- ☐ самоосвіта, як самостійно організована людиною освіта на основі її потреб, мотивів, цілей, інтересів.

Безперервна освіта – це поповнення знань, формування умінь, навичок, компетентностей в освітніх установах й закладах у межах організованої дидактичної системи та самостійним шляхом (відвідування лекцій, тренінгів, участь у семінарах, конференціях, спілкування з іншими людьми, навчання на уроках минулого та досвіді). Стосовно організації *безперервна освіта* – це процеси й системи, що забезпечують людині можливість навчання, обміну знаннями, застосування цих знань у професійній діяльності.

Сучасний вчитель має бути фундаментально освіченою людиною, здатною активно і творчо діяти, гнучко перебудовувати напрям і зміст своєї професійної діяльності у відповідності до вимог сьогодення, забезпечувати якість і результативність навчально-виховного процесу, самостійно набувати необхідні для професійної діяльності компетентності, грамотно використовувати інформаційно-комунікаційні технології, самостійно працювати над власним розвитком, підвищенням свого освітнього і культурного рівнів, удосконалювати особисту систему моральних якостей, соціальних мотивів і цінностей. Саме тому пріоритетним завданням усіх методичних служб є сприяння професійному розвитку і саморозвитку педагогічних працівників на засадах особистісно орієнтованого підходу, що передбачає окреслення та реалізацію індивідуальної траєкторії особистісного зростання кожного педагога. *Індивідуальну траєкторію розвитку сучасного вчителя* можна розглядати як доцільний вибір ним змісту, форм, методів, технологій, прийомів освіти на основі узгодження індивідуальних цілей, потреб, мотивів, інтересів працівника та цілей, вимог освітньої організації (навчального закладу, установи). Індивідуальна траєкторія розвитку сучасного вчителя може здійснюватися за вибором різних форм (видів) безперервної освіти, але слід зазначити, що в організованих формах (підготовка, перепідготовка, підвищення кваліфікації) вона є більш обмеженою, ніж при реалізації самоосвіти. Основним змістом самоосвіти є оновлення і вдосконалення знань, що є у спеціаліста, його умінь і навиків з метою досягнення бажаного рівня професійної компетентності. У сучасному суспільстві постійна самоосвіта, з одного боку, все більше стає умовою успіху в професійній діяльності, а з іншої – і це особливо важливо – вона захищає від інтелектуального зuboжіння особистості. Добитися успіху може лише вчитель, що постійно знаходиться на сучасному рівні знань, уловлює нові тенденції

життя. З психологічної точки зору вчителеві необхідно постійно займатися самоосвітою, оскільки специфіка вчительської праці така, що педагоги:

- знаходяться в становищі людей, завдання яких повідомляти істину, яку вони нерідко інтерпретують відповідно до своїх поглядів, що склалися за десять і більше років до моменту її повідомлення;

- мають обмежені в порівнянні з учнями часові можливості для отримання інформації;

- мають порівняно обмежений круг спілкування зі своїми однолітками і нерідко обмежене професійними інтересами середовище спілкування.

В результаті нерідко картина світу, що є у вчителя, може не відповідати реаліям, що змінилися, а отже, і істотно розходитися з картиною світу, що сприймається його учнями. Тому самоосвіту вчителя слід розуміти двояко: з одного боку, як постійне поповнення професійної і загальнокультурної інформації, з іншого – як постійне оновлення індивідуального соціального досвіду в найширшому плані. Усвідомлення цієї необхідності вчителем передбачає наявність у нього *адекватної самооцінки*. Сама об'єктна позиція вчителя передбачає можливість виникнення переконаності в своєму всезнанні, бо коли постійно знаходишся у позиції навчаючого і повчаючого, треба, володіти чималою мужністю, щоб *сказати самому собі: «Цьому мені треба вчитися»*. В той же час подібне розуміння для вчителя обов'язкове. Йому необхідно зрозуміти, що самоосвіта – шлях розвитку власної неординарності, оригінальності, загального рівня розвитку (учні не люблять нецікавих людей). Як правило, вчителі розуміють необхідність самоосвіти і успішно її реалізують. Суб'єктивні мотиви при цьому зазвичай формуються в результаті усвідомлення проблем, що виникають перед вчителем в педагогічній діяльності. Найчастіше формуються такі мотиви, як бажання вчити і виховувати учнів відповідно до останніх досягнень науки, потреба вдосконалювати свою майстерність, відповідальність за улюблену справу. Таким чином, виникнення програми самоосвіти у вчителя можна уявляти як наслідок усвідомлення ним невідповідності між ідеальною моделлю педагогічної діяльності, що сформувалася під впливом зовнішніх вимог і суб'єктивних уявлень про неї, і його оцінкою своєї готовності до реалізації моделі.

Програма самоосвіти включає вдосконалення суспільно-політичних знань, ознайомлення з найбільш визначними досягненнями різних наук, збагачення літературних і естетичних уявлень, знайомство з новими тенденціями і явищами культурного життя. Особливо важливе місце займає поповнення знань з предмета, що викладається, і знайомство з новітніми даними відповідної науки, розвиток педагогічних, психологічних і методичних знань і умінь, що можливо лише при ознайомленні з відповідною нововиданою літературою і регулярному читанні періодичних видань.

Конкретний зміст і форми самоосвіти вчителя залежать від багатьох обставин: віку, педагогічного стажу, місця проживання, предмета, що викладається, індивідуальних інтересів і захоплень, віку і рівня підготовленості учнів, з якими вчитель працює, атмосфери педагогічного колективу і так далі. Самоосвіта вчителя – необхідна умова ефективності педагогічної діяльності. Як

справедливо вважав К.Д. Ушинський, вчитель живе до тих пір, поки він вчиться, як тільки він перестає вчитися, в ній вмирає вчитель.

Вчитель повинен виразно уявляти, що самовдосконалення – це глибоко особистий процес, який не терпить шаблонів, стереотипів, жорстких рамок і директивних вказівок.

Отже, самоосвіта педагогічного працівника є необхідною умовою для забезпечення успішного функціонування й розвитку як окремого працівника, так і освітньої організації й суспільства в цілому; найефективнішим способом реалізації безперервної освіти.

Вправа 5. Робота в групах «Педагогічне моделювання».

1 група

1) Створити кроссенс «Професійна самоосвіта педагога». Слово «кроссенс» означає «перетин» і придумано авторами за аналогією зі словом «кросворд», яке в перекладі з англійської означає «перетин слів».

2) Представити результати роботи групи.

2 група

1) Створити фішбоун «Самореалізація викладача ЗП(ПТ)О».

2) Представити результати роботи групи.

3 група

1) Фрейм «Інноваційні технології, як складова самоосвіти педагога».

2) Представити результати роботи групи опорними фразами методу «ПРЕС».

Вправа 6. «Оплески»

Всі учасники стають по колу. Тренер дає команду: Нехай вийдуть на середину ті, хто... (по черзі зачитує твердження 1-10, зміст тверджень повинен відповідати позитивним якостям та ознакам педагога). При виході окремих учасників всі присутні їм аплодують.

1. ...хто працює в ліцеї більше 10 років.
2. ...хто в цьому році підвищував свою кваліфікацію.
3. ...хто передплачує фахові видання.
4. ...хто любить читати художню літературу
5. ...хто легко встановлює контакт з учнями.
6. ...хто у колективі має друзів.
7. ..у кого не буває конфліктів з дирекцією.
8. ...хто має педагогічне звання.
9. ...хто володіє навиками роботи на ПК.
10. .. хто любить свою роботу.

Тренер підводить підсумок, акцентуючи увагу на тому, що кожен з членів колективу має риси та властивості, які є показниками професійної компетентності, і безперечно кожен працівник заслуговує на оплески, особливо ті, хто любить свою роботу і любить дітей.

Вправа 7. «Мої враження».

Учасники стають по колу та діляться враженнями від заходу. При цьому вони отримують завдання від тренера на картках і продовжують твердження:

- мені найбільше сподобалося...
- повчальним для мене було...
- мене вразило...
- мене засмутило...
- мені не сподобалося...
- варто було б...
- новим для мене було...
- недоречним було....
- найбільш позитивним для мене було...

Релаксація «Я – весняне сонце»

- Шановні колеги, прошу вас зараз трохи помріяти та пофантазувати. Відкиньтесь, будь ласка, на спинки стільців, глибоко вдихніть і видихніть. Повільно заплющте очі. Подумайте про те, що вже весна, уявіть себе саме весняним сонечком, сонечком, від якого йде безліч промінчиків любові, тепла, доброти, ласки, ніжності, натхнення... Ваші промінчики падають на землю і там виростають чудові квіти, падають на дерева – і розпускаються листочки. Співають птахи. І не дивлячись на велич нашої планети, ви спроможні зігріти її всю, бо ви не одні! Вам допомагають ваші учні – сонячні зайчики.

Отже, шановні колеги, наше «дерево очікувань» повне новими ідеями, задумами, проектами. Тож, як говорять, дозвольте Вам на «добру дорогу» розповісти невеличку ПРИТЧУ ПРО ЖИТТЯ ...

Одного разу хлопчик з батьком вирушили в гори. Несподівано хлопчик спіткнувся і впав. Боляче вдарившись, він закричав: «О-о-о-о-й!». На свій подив почув, як десь далеко в горах якийсь голос вторив йому: «О-о-о-о-й!». Зацікавившись, він прокричав: «Ти хто?!». І у відповідь почув: «Ти хто?!». Розгніваний такою відповіддю, хлопчик голосно вигукнув: «Боягуз!». До нього долинула відповідь: «Боягуз!». Хлопчик поглянув на батька й запитав: «Що це таке?». Батько усміхнувся і сказав: «Синку, а тепер послухай уважно». І він прокричав у напрямку гір: «Я в захваті від тебе!». Голос відповів: «Я в захваті від тебе!». Він знову прокричав: «Ти переможець!». Голос відповів: «Ти переможець!». Хлопчик здивовано подивився на батька. Тоді батько пояснив синові: «Люди називають цей голос ВІДЛУННЯМ, а насправді це – ЖИТТЯ. Воно повертає тобі назад усе, що ти говориш і робиш. Наше життя – просте відображення наших вчинків. Життя поверне тобі все, що ти дав йому».

Список інформаційних джерел:

1. Бухлова Н.В. Особливості формування самоосвітньої компетентності учнів. Педагогічна скарбниця Донеччини. 2004. №2. С.33-35

2. Квардіціус Л.В. Професійна самоосвіта вчителя. *Управління школою*. 2006. № 13.

3. Ткаченко Т. Робота з педагогічними кадрами. *Управління школою*. 2006. №4.

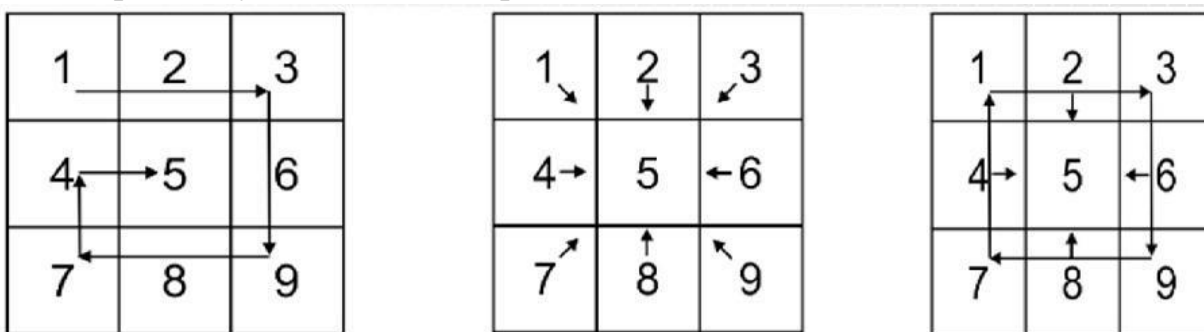
ДОДАТОК 1

Матеріали для 1 групи

1. Створити кроссенс «Професійна самоосвіта педагога».
2. Представити результати роботи групи, зачитавши текст реклами.

Кроссенс (від англ. Cross – перехрестя, sens – смисл) – це візуальний асоціативний ланцюжок, який складається з дев'яти зображень, кожен з яких пов'язаний з попереднім і наступним зображенням, що в результаті з різних боків розкриває певне поняття, явище або факт.

Він нагадує асоціативний ланцюжок, замкнутий у стандартне поле із дев'яти квадратів (як у грі «Хрестики-нулики»). Дев'ять зображень розташовані в ньому таким чином, що кожен малюнок має зв'язок із попереднім і наступним, а центральний об'єднує за змістом відразу декілька. Зв'язок може бути як поверховий, так і змістовний. Але в будь-якому випадку це прекрасне завдання для розвитку логічного і творчого мислення.

Прочитання кроссенса можна почати з будь-якого асоціативного зображення, яке розпізнали. За бажанням автора кроссенса, він може бути пов'язаний за змістом з усіма зображеннями. Отже, основне завдання учителя під час використання цього методу – пояснити кроссенс, скласти розповідь – асоціативний ланцюжок за допомогою взаємозв'язку зображень. Асоціативний ланцюжок 1-2, 2-3, 3-6, 6-9, 9-8, 8-7, 7-4, 4-5 – «основа», а 2-5, 6-5, 8-5, 4-5 – «хрест». Дев'ять зображень розставлені так, що кожне має зв'язок із попереднім і наступним, а центральне об'єднує за змістом відразу декілька.

Зв'язки можуть бути як поверховими, так і глибокими, однак це є відмінною вправою для розвитку логічного та творчого мислення. Її можна використати на уроці засвоєння нових знань, формування вмінь і навичок, застосування знань, умінь і навичок, узагальнення та систематизації знань, перевірки й корекції знань, умінь і навичок, комбінованому (змішаному) уроці, як окремий урок, в основі якого метод виступатиме вже як окрема технологія, а також у вигляді творчої самостійної роботи.

Різні автори дають власне уточнення того, що таке кроссенс:

- технологія;
- інтелектуальна гра;
- гра для ерудитів;

- головоломка для інтелектуалів;
- загадка;
- ребус;
- інтелектуальна розвага;
- інноваційна форма роботи;
- сучасний методичний прийом візуалізації навчального матеріалу;
- форма нетрадиційної перевірки знань з теми.

Приймемо всі ці визначення.

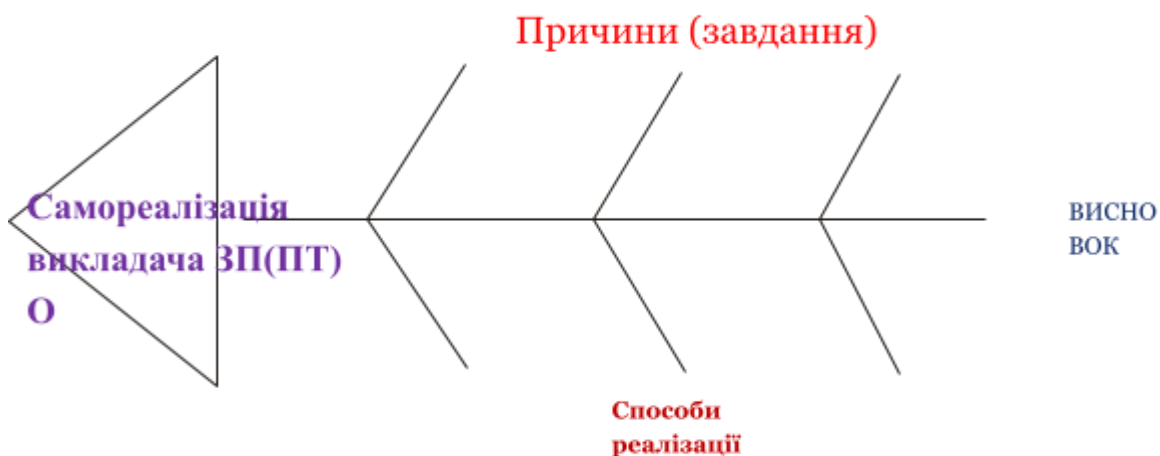
Алгоритм створення кроссенса:

1. Визначити тему, загальну ідею.
2. Виокремити дев'ять елементів, що стосуються ідеї (теми).
3. Знайти зв'язки між елементами, визначити послідовність.
4. Концентрація змісту в одному елементі (центральному).
5. Виокремити відмінні риси, особливості кожного елементу.
6. Підібрати зображення, що ілюструють елементи.
7. Замінити прямі образи й асоціації символічними.
8. Побудувати асоціативні зв'язки між образами елементів.

Матеріали для 2 групи

1. Створити фішбоун «Самореалізація викладача ЗП(ПТ)О».
2. Представити результати роботи групи.

«Фішбоун» – у перекладі означає «риб'ячий кістяк». В «голові» цього кістяка – проблема, що розглядається. На самому кістяку є верхні й нижні кісточки. На верхніх відзначають причини виникнення досліджуваної проблеми (завдання, які потрібно виконати). Напроти верхніх кісточок розташовуються нижні, на яких виписують факти (підтверджують наявність сформульованих причин) або способи реалізації завдань. Записи повинні бути короткими, у формі ключових слів або фраз, що відбивають суть, факти. Висновок (результат) по досліджуваному питанню – в «хвості».

Матеріали для 3 групи

1. Заповнити фрейм «Інноваційні технології, як складова самоосвіти педагога»

2. Представити результати роботи групи опорними фразами методу «ПРЕС».

Фрейм (англ. frame – «каркас, «рамка) – структура, що репрезентує стереотипні ситуації у свідомості (пам'яті) людини або інтелектуальної системи і призначена для ідентифікації нової ситуації, що базується на такому ситуативному шаблоні.

